

KODANIKE KAASAMISE PLATVORM

ENERGIATÕHUSUS

Konsultatsiooni lõpparuanne – juuni 2024

*Analüüsi tegi ja aruande koostas Make.org.
Platvormi juurutas ja seda modereeris Open Source Politics*

SISUKORD

Kokkuvõte.....	lk 3
1. Sissejuhatus.....	lk 4
2. Metoodika.....	lk 5
3. Ülevaade.....	lk 6
4. Analüüs.....	lk 8
Teadlikkus.....	lk 8
Hoonete energiatõhusaks renoveerimine.....	lk 11
Liiklus ja kergliikuvus.....	lk 13
Taastuenergia.....	lk 15
Toetus ja subsiidiumid.....	lk 17
Taastuenergia tootmine ja salvestamine.....	lk 19
Solidaarsus.....	lk 19
Küte.....	lk 20
Valgustus.....	lk 21
Keskkonnasäästlikud ja -hoidlikud alad.....	lk 22
5. Järeldused.....	lk 24

KOKKUVÕTE

Püüdes suurendada kodanikuosalust Euroopa küsimustes, käivitas Euroopa Komisjon kodanike kaasamise platvormil energiatõhususele keskenduva teema. Sellel platvormil, mis on kättesaadav kõikides ELi ametlikes keeltes, toimus alates 15. veebruarist kuni 31. maini 2024 veebiarutelu ning samal ajal kutsuti kokku täiendav kodanike paneelarutelu.

Käesolevas aruandes esitatakse veebiarutelu peamised järeldused, mis on koondatud 10 mõõtme ja 25 teema alla. Asjaomased tulemused puudutavad teadlikkuse suurendamise, hoonete energiatõhusaks renoveerimise menetluste lihtsustamise, säästva transpordi edendamise ja taastuvenergia toetamise suurendamise tähtsust. Kodanikud rõhutasid energiatõhususe suurendamise puhul kollektiivsete meetmete, haridusalgatuste ja lihtsustatud bürokratlike protsesside olulisust.

1. SISSEJUHATUS

Selleks et tagada Euroopa tasandil suurem kodanikuosalus, tegi Euroopa Komisjon ELi kodanikele kättesaadavaks uued kaasatuse vormid. Käivitati **energiatõhususe teemaline** kodanike kaasamise platvorm, et võimaldada asjakohast veebiarutelu. Arutelu oli kättesaadav kõikides ELi ametlikes keeltes ning see toimus alates 15. veebruarist 2024 kuni 31. maini 2024. Paralleelselt digitaalsete aruteludega leidis aset **kodanike paneelarutelu**, kus arutleti samuti energiatõhususe üle. Veebiarutelu tulemusi tutvustati paneelarutelu teisel ja kolmandal (viimasel) sessioonil, et siduda omavahel veebipõhiste ja -väliste osalusviiside tulemused.

Nagu allpool kirjeldatud, saadi energiatõhususe teemalistele kodanike aruteludele pühendatud konsultatsiooniplatvormi kaudu kodanikelt **273 arvamust**, lisaks **140 kommentaari** ja **230 toetusavaldust**. Tänu sellele digitaalsele osaluskeskkonnale said **pea 300 kodanikku** anda oma panuse kogu protsessi ja seeläbi otseselt rikastada otsustamise kulgu Euroopas.

Käesolevas aruandes esitatakse kõikide kodanikelt saadud arvamuste lõppanalüüs, mis on koostatud ja mida analüüsitakse **mõõtmete** lõikes vastavalt kõige sagedasematele **kodanike käsitletud teemadele**, tuginedes nende seisukohtadele.

Laias laastus toimusid konsultatsiooni raames arutelud peamiselt **viie suurema mõõtme** üle, millega seoses esitasid kodanikud märkimisväärselt palju arvamusi: 1) teadlikkuse suurendamine (kodanike ja institutsioonide seas), 2) hoonete energiatõhusaks renoveerimine, 3) uued ja kestlikud liikuvusviisid, 4) taastuvenergia ning 5) toetus ja subsiidiumid vastutustundlikuma tarbimise võimendamiseks.

Aruandes kirjeldatakse esmalt analüüsimeetodikat ning seejärel antakse ülevaade platvormil toimunud arengust. See ülevaade hõlmab osalust kajastavaid arvnäitajaid ja üldist sisuülevaadet. Seejärel esitatakse aruandes iga mõõtme üksikasjalik analüüs, käsitledes kõiki kodanikke huvitavaid teemasid, sealhulgas näitlikustavad tsitaadid kodanike kaasamise platvormilt. Lõpetuseks esitatakse viimases peatükis sisu kokkuvõte ja lühike arutelu.

2. METOODIKA

Selleks et määrata kindlaks kodanike kaasamise platvormi energiatõhusust puudutava arutelu sisu, kasutati kolmeastmelist metoodikat. See tagab eri teemade lõikes kodanike arvamuste täpse analüüsi. Peale selle võimaldab see mõistlikku klasterdamist ja ideede rühmitamist, et teha kindlaks peamised arutelusuunad. Sel viisil saavutatakse nõuetekohane tasakaal kodanike arvamuste rühmitamise ja suure üksikasjalikkuse taseme vahel.

ETAPP 1. Kodanike arvamuste ja kommentaaride KVANTITATIIVNE ANALÜÜS: määrati kindlaks arutelu peamised mõõtmed. Analüüsirühm rakendas selleks teemapõhist lähenemisviisi, liigitades iga kodanikult saadud arvamuse vastava teema alla. See võimaldas seada kodanike esitatud ideed tähtsuse järjekorda.

ETAPP 2. KODANIKE ARVAMUSTE ANALÜÜS mõõtmete lõikes: manuaalne kvalitatiivne analüüs. See hõlmas temaatilist rühmitamist, mille põhjal määrati kindlaks kodanike jaoks olulised teemad sõltuvalt nende esinemissagedusest mõõtmes.

ETAPP 3. Võetakse arvesse KOMMENTAARE JA TOETUSAVALDUSI: analüüsiti iga kodaniku arvamust ja kommentaari (kui neid peeti asjakohaseks) ning tõsteti esile mõned teema kirjeldamiseks olulised reageeringud.

SÕNASTIK

- **Kodaniku arvamus** on konkreetse osaleja platvormi kaudu esitatud eraldiseisev element.
- **Kommentaariid** on osalejate kirjalikud reaktsioonid algsele arvamusele. Kommentaarid võimaldavad avada arutelu alates algsest teemast ja annavad osalejatele võimaluse üksteisega suhtlemiseks.
- **Toetusavaldused** on nende osalejate hääled, kes soovivad toetada konkreetset arvamust. Mõnel arvamusel puuduvad heakskiidud.
- **Mõõde** on teema, mille alla on koondatud paljudes kodanike arvamustes väljendatud seisukohad.
- **Kodanike tõstatatud teemad** on mõõtme alateemad, mis koosnevad ühest või mitmest kodaniku arvamusest.

3. ÜLEVAADE

ARVNÄITAJAD

Üleilmne osalemine ajavahemikul 15. veebruarist 2024 kuni 31. maini 2024

- **17 612** veebilehe külastust
- **264** osalejat
- **273** kodaniku arvamust
- **140** kommentaari
- **230** toetusavaldust

Alates vahearuande redigeerimisest (9. aprilli 2024. aasta seisuga) on platvormil registreeritud märkimisväärselt suurem osalusmäär – **184 uut kodaniku arvamust ja 22 uut kommentaari**. Analüüsis on kajastatud ka uusi teadmisi – uus mõõde „Taastuenergia“ määrati kindlaks ja seda analüüsiti kolme asjakohase kodanikele olulise teema kaudu, samas mõõtmeid „Teadlikkus“ ning „Liiklus ja liikuvus“ täiendati mõlemaid ühe uue kodanikke huvitava teemaga. **Kokku lisati analüüsi üks uus mõõde ja viis uut kodanikele olulist teemat.**

LÜHIÜLEVAADE KÕIGIST MÕÕTMETEST JA KODANIKE JAOKS OLULISTEST TEEMADEST

Tabelis allpool on esitatud kõikide kindlaksmääratud mõõtmete ja kodanike jaoks oluliste teemade lühiülevaade. Järgmises, 4. peatükis (*Analüüs*), käsitletakse kõiki teemasid üksikasjalikumalt.

Tabelis on esitatud ka iga vastava mõõtmega seotud kodanike arvamuste koguarv (Σ). Kodanike arvamuste koguarv mõõtme kohta (382) ületab üldist arvamuste koguarvu (273), sest konkreetsete arvamuste sisu võib samal ajal hõlmata mitut mõõdet.

MÕÕTMED	Σ	KODANIKE TÕSTATATUD TEEMAD
1. TEADLIKKUS	69	1.1 Teadlikkuse suurendamine, et soodustada teadlikumat tarbimist 1.2 Koosolekute ja mõttevahetuste korraldamine kõikidel tasanditel 1.3 Kodanike harimine juba noorest eest alates 1.4 Kodanike innustamine oma käitumist muutma 1.5 Kodanike teavitamine nende käsutuses olevatest võimalustest 1.6 Kodanike kaasamine
2. HOONETE ENERGIATÕHUSAKS RENOVEERIMINE	68	2.1 Kollektiivsete meetmete rakendamine 2.2 Menetluste lihtsustamine 2.3 Võitlus energia seisukohast ebatõhusate hoonete vastu
3. LIIKLUS JA LIIKUVUS	61	3.1 Säästva transpordi edendamine 3.2 Elektritranspordi toetamine 3.3 Ülisaastavate transpordivahendite asendamine
4. TAASTUVENERGIA	58	4.1 Keskkonnahoidlikuma energia kasutamine 4.2 Rahaliste vahendite eraldamine taastuvenergia edendamiseks 4.3 Jäätmete korduskasutamine
5. TOETUS JA SUBSIIDIUMID	53	5.1 Subsiidiumide rakendamine ja rangete standardite jõustamine 5.2 Maksude kehtestamine vastutustundlikuma tarbimise edendamiseks 5.3 Investeeringute tegemine teistsuguse energiatarbimise edendamiseks
6. TAASTUVENERGIA TOOTMINE JA SALVESTAMINE	28	6.1 Taastuvenergia kasutamise ja salvestamise parandamine
7. SOLIDAARSUS	19	7.1 Kriisidele reageerimisel solidaarsuse ülesnäitamine
8. KÜTE	11	8.1 Küttesüsteemide tõhusam kasutamine 8.2 Kaugküttelahenduste rakendamine
9. VALGUSTUS	10	9.1 Valgustusega seotud harjumuste muutmine

10. ROHEALAD	5	10.1 Maastike säilitamine
		10.2 Rohelised linnad

4. ANALÜÜS

Järgnevalt käsitletakse üksikasjalikumalt erinevaid mõõtmeid. Selleks analüüsitakse konkreetselt iga kodanike jaoks olulist teemat, koondades kokku nende arvamuste erinevad aspektid.

MÕÕDE 1: TEADLIKKUS

Kodanike tõstatatud teema 1.1. Teadlikkuse suurendamine, et soodustada läbimõeldumat tarbimist

Teema ANALÜÜS

Eesmärk on levitada teavet, et kodanikud saaksid teadlikumaks oma tarbimisest, ja taunida halbu tarbimisharjumusi. Samuti kannustatakse kodanikke pidevalt uusi harjumusi välja kujundama, andes neile teavet nende tarbimise kohta (nt saab pistikupesades kasutada mõõtmeid, mis näitavad, kui palju energiat tarbitakse). Omakorda tehakse ettepanek mõista hukka halvad tarbimisharjumused, et vältida nende normaliseerimist (nt talvel, kütteperioodi ajal kauplustes uste avatuks jätmine ja öisel ajal kaupluste valgussiltide sisselülitamine, kiirmoebrändide toodangu tarbimine).

ARVAMUSTE näited

Sonja, kuus toetusavaldust

„Energiaarbitamisarvestite integreerimine pistikupesadesse ja valgustite lülititesse, mille kaudu energiaarbitamisandmed edastatakse rakendusele, mis ideaaljuhul määrab otseselt kindlaks tarbimiskulu, nagu see on elektriautode puhul.“

Adela, toetusavaldusi pole

„Soovin, et keskendutaks rõivaste kestlikkusele. Arvesse tuleb võtta ka kliimat ja kogu maailma kiirmoetööstust üldiselt.“

Kodanike tõstatatud teema 1.2. Koosolekute ja mõttevahetuste korraldamine kõikidel tasanditel

Teema ANALÜÜS

Platvormil jagatud ideede hulgas oli koosolekute, kõneluste ja arutelude korraldamine Euroopa, riiklikul ja kohalikul tasandil, et arutleda energiatõhususega seotud küsimuste üle. Sel viisil saaksid inimesed rohkem teadlikuks ökoloogilistest küsimustest, suure energiatarbimisega seotud riskidest ja võimalikest lahendustest. Selleks võiks kasutada sotsiaalmeedia vahendeid.

ARVAMUSTE näited

Mikas, üks toetusavaldus

„Kõnealuse teema puhul on väga oluline kogu ELi hõlmav arutelu, võttes arvesse, et Euroopas käib praegu sõda.“

Isabelle, üks toetusavaldus

„Kohe tuleb algust teha energiatõhusust käsitlevate kohtumistega. Palju teavet, mõttevahetusi, teabevahetust Euroopa riikide, ekspertide ja meie, Euroopa kodanike vahel. Milline suurepärane võimalus südametunnistuse ja moraalsete väärtuste ühiseks arendamiseks!“

Kodanike tõstatatud teema 1.3. Kodanike harimine juba noorest east alates

Teema ANALÜÜS

Kodanikud soovivad võtta koolidele suunatud meetmeid, et suurendada nooremate põlvkondade teadlikkust, näiteks korraldades praktilisi seminare. Nende kaudu omakorda edastataks sõnumeid energiatõhususe kohta (nt sotsiaalse tegevuse, koolide haridusprogrammide, lapsevanemate teavitamise teel).

ARVAMUSTE näited

Gerald, neli toetusavaldust

„Keskendudes nooremate põlvkondade harimisele energiatõhususe valdkonnas, paneme aluse kestlikumale tulevikule. Panustamine nooremate põlvkondade energiatõhususalasesse haridusse (sotsiaalvaldkonna,

haridusprogrammide, lapsevanemate mõjuvõimu suurendamise jms kaudu) ei ole lihtsalt üks võimalus, see on hädavajalik kestliku tuleviku ülesehitamiseks.“

Joanna, toetusavaldusi pole

„Koolides tuleks nendele teemadele rohkem tähelepanu pöörata praktiliste projektide kaudu, millel on käegakatsutav mõju ja millesse on kaasatud terve kogukond.“

Kodanike tõstatatud teema 1.4. Kodanike innustamine oma käitumist muutama

Teema ANALÜÜS

Mõned kodanikud leiavad, et inimeste vähesem tarbimine ei ole realistlik ega rahuldust pakkuv, mistõttu nad peavad õppima teisiti tarbima. Ühine eesmärk on selgitada üldsusele ja seda veenda, et teatavad sügavalt juurdunud harjumused ei ole vajalikud ega olulised. Neist harjumustest on võimalik loobuda (nt kõikide reklaamiks kasutatavate ekraanide vähendamine, suuri rahvahulki ja seadmeid hõlmavate massiürituste vähendamine; tarbetute tööreiside asendamine videokonverentsidega; kaubaveo vähendamine, üleminek rohkemale kohalike ja hooajaliste toodete tarbimisele; kaugtöö soodustamine).

ARVAMUSTE näited

Laurent, neli toetusavaldust

„Selleks et tarbida vähem energiat, ei piisa tõhususe suurendamisest, sest see julgustab rohkem tarbima, mistõttu on meil vaja vähem energiamahukat sotsiaal-majanduslikku süsteemi, mis vähendab välditavat reisimist.“

Emmanuel, kaks toetusavaldust

„Lihtne lahendus tarbetu sektori energiatarbimise vähendamiseks – eemaldage kõik reklaamimiseks kasutatavad ekraanid.“

Kodanike tõstatatud teema 1.5. Kodanike teavitamine nende käsutuses olevatest võimalustest

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leidsid, et üksteist tuleks vastastikku harida ning pakkuda lahendusi ja toetust, tänu millele osataks teha keskkonnahoidlikumaid valikuid (nt ringlussevõtt, kodude soojustamine energiatarbimise vähendamise eesmärgil).

ARVAMUSTE näited

Mirko, seitse toetusavaldust

„Tuleb teha rohkem jõupingutusi, et muuta energiatõhususe poole püüdlemine atraktiivsemaks, soovitatavamaks ja mugavamaks [...]. Vajalikud on teabekampaaniad televisioonis, sotsiaalmeedias ja üritustel.“

Maripaze, üks toetusavaldus

„Andes esemetele uue elu, väheneb vajadus uute toodete tootmise järele. Sellest tulenevalt vähendatakse kasutatavate loodusvarade hulka, ökoloogilist jalajälge ja tootmises tarbitavat energiat.“

Kodanike tõstatatud teema 1.6. Kodanike kaasamine

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leidsid, et inimesi tuleks rohkem harida ning pakkuda neile võimalikke lahendusi ja toetust, mistõttu nad saaksid teha keskkonnahoidlikumaid valikuid (nt ringlussevõtt, kodude soojustamine energiatarbimise vähendamise eesmärgil).

ARVAMUSTE näited

Жаклин, toetusavaldusi pole

„Eesmärk on olla paremini informeeritud energiapoliitikast ja sellest, kuidas peaksime tegutsema energiavaldkonna kriisi puhul, milles praegu viibime. Hea oleks kaasata neid, keda energiakriis otseselt mõjutab.“

Атанас, üks toetusavaldus

„Kuidas peaks EL motiveerima kohalikke omavalitsusi, et nood kaasaksid kohalikul tasandil noori omavalitsuste tegevusse.“

MÕÕDE 2: HOONETE ENERGIATÕHUSAKS RENOVEERIMINE

Kodanike tõstatatud teema 2.1. Kollektiivsete meetmete rakendamine

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leiavad, et hoonete energiatõhusaks renoveerimise meetmete tõhusaks rakendamiseks peavad valitsused, ettevõtjad ja üksikisikud tegema koostööd. Ametiasutused peavad inimestele andma vajalikku teavet, et nad saaksid teadlikumalt ja kestlikumalt tarbida. Samas ollakse ka arvamusel, et iga kodanik peab jätkusuutlikult tegutsema ja julgustama lähedasi oma harjumusi muutma (nt renoveerima oma maja ja suhtlema naabritega, et julgustada neid sama tegema).

ARVAMUSTE näited

Matej, viis toetusavaldust

„Valitsused, ettevõtjad ja üksikisikud peavad meetmete rakendamiseks tegema koostööd.“

Anthony, seitse toetusavaldust

„Energiatõhusus on osaliselt kogukonna ja kollektiivsete meetmete küsimus, mistõttu tõhususe ja hoonete energiatõhusaks renoveerimise edendamine peaks motiveerima kogukondi, mis läbi inimesed saaksid teha koostööd ja veenda teisi oma naabruses.“

Kodanike tõstatatud teema 2.2. Menetluste lihtsustamine

Teema ANALÜÜS

Ametiasutused peavad muutma hoonete energiatõhusaks renoveerimise protsessi vähem bürookraatlikuks ja hõlpsamini kättesaadavaks (nt päikesepaneelide paigaldamise puhul). Samuti peavad ametiasutused teavitama kodanikke nende käsutuses olevatest võimalustest, et nad saaksid algatada vajalikud menetlused. Eelkõige peaksid nad esile tõstma valget sertifikaati, mis on stimuleerimiskava, et julgustada inimesi meetmeid rakendama ja energiatarbimist vähendada.

ARVAMUSTE näited

Danielle, kolm toetusavaldust

„Lihtsustada ja kiirendada solaar-fotoelektriliste süsteemide paigaldamise heakskiitmise ja neile loa andmise menetlust. Seda on võimalik saavutada

regulatiivsete nõuete lihtsustamise ja ehituslubade taotlustega seotud bürokraatia vähendamise teel.“

Agnieszka, üks toetusavaldus

„ELi institutsioonide tasandil tuleks kehtestada seadusandlik lahendus, mis võimaldaks kiiresti ja lihtsustatud viisil käivitada programme, millega toetatakse energiatõhusust sissetulekupõhiste eluasemete erinevate kategooriate puhul ja mille korral kohalikud omavalitsused käivitaksid oma prioriteetidest olenemata sellised meetmed igas piirkonnas.“

Kodanike tõstatatud teema 2.3. Võitlus energia seisukohast ebatõhusate hoonete vastu

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leidsid, et tuleb tagada rohkem senisest energiatõhusamaid hooneid. Peale selle oleks vaja energiat tõhusamalt salvestada. Tuleb rakendada vajalikke meetmeid, näiteks renoveerida olemasolevad hooned (kodud, avalikud kohad), et vähendada nende energiamahukust (nt uuesti soojustamise teel), paremini soojustada uusi hooneid, et need tarbiks vähem energiat, ja kasutada energiatootmiseks rohkem pindu (nt parkimisplatside tühjana seisvate katuste kasutamine päikesepaneelide tarbeks).

ARVAMUSTE näited

Etienne, kolm toetusavaldust

„Linnapiirkondade – paljud parkimiskohad, ühiskondlike hoonete katused jms – õige kasutamine. Neid alasid saaks kasutada nullenergiamaajade energiaga varustamiseks (Pariisi Disneylandi eeskujul).“

Alberto, üks toetusavaldus

„Näeme, kuidas meie riigis hiljuti rakendatud valgete sertifikaatide süsteemist (mis on juba kasutusel teistes riikides, näiteks Prantsusmaal ja Itaalias) on kujunemas energeetikavaldkonna edendamise alus. Tõhusus ja kestlik areng kõigis sektorites (tööstus, teenused, elamumajandus ja transport).“

MÕÖDE 3: LIIKLUS JA KERGLIIKUVUS

Kodanike tõstatatud teema 3.1. Säästva transpordi edendamine

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leidsid, et on vajalik julgustada inimesi kasutama keskkonnasõbralikumaid transpordiliike, pakkudes selleks tõhusaid alternatiive: ühistranspordi hinna alandamine (nt vähendades iga-aastast ühistranspordi perioodipileti hinda suuremates linnades või muutes rongireisid odavamaks kui lennureisid) ning inimeste julgustamine kasutama rohkem saastevabu transpordiliike, nagu jalgrattad (ehitades veelgi rohkem jalgrattateid, eelkõige suurtes linnades).

ARVAMUSTE näited

João, kolm toetusavaldust

„Valida säästvamad transpordiliigid, kasutada ühistransporti (kodanikele madalamad ja kulutõhusad hinnad) või elektriautosid (kasulikud tagastuskampaaniad).“

Marilina, kaks toetusavaldust

„Ühistransport peaks muutuma üha olulisemaks, sest see aitab võidelda energiakriisi vastu, vähendada liiklust ja muid suuri probleeme, mis esinevad kogu maailmas.“

Kodanike tõstatatud teema 3.2. Elektritranspordi toetamine

Teema ANALÜÜS

Osalejad leidsid, et elektritranspordisektorit on vaja arendada, selleks tuleb julgustada elektriühistranspordi laiendamist linnades, et vähendada heitkoguseid (nt edendades trollibusside kasutuselevõttu linnades), aga ka julgustada inimesi ostma elektriautosid, investeerides elektriautosid tootvatesse ettevõtetesse, pakkudes subsiidiume ja tehes laadimisjaamad laialdaselt kättesaadavaks.

ARVAMUSTE näited

Jose, üks toetusavaldus

„Ma arvan, et linna ühistransport peaks olema täielikult elektriline, sest siin ei ole tegemist pikkade vahemaadega, mistõttu ei ole vaja muretseda laadimisjaamade kättesaadavuse pärast.“

Franziska, toetusavaldusi pole

„Et soodustada elektriautode suuremat kasutuselevõttu nii suuremates kui ka väiksemates linnades, tuleb nende laadimistaristut täiustada ja laiendada.“

Kodanike tõstatatud teema 3.3. Üliasaastavate transpordivahendite asendamine

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leidsid, et innustamaks inimesi kasutama keskkonnasõbralikumaid transpordivahendeid, on vaja üldsust paremini stimuleerida. Selleks tuleks maksustada üliasaastavad transpordivahendid ja vahetada need välja (nt peaks asendama vanemad saastavad rongid elektrirongidega) ning kehtestada konkreetsed piirangud, et veenda inimesi teatavate transpordivahendite kasutamisest loobuma (nt hoonestatud aladel linnamaasturitele piirangute kehtestamine).

ARVAMUSTE näited

Juliette, üks toetusavaldus

„Autokasutuse vähendamiseks ja elektrisõidukite edendamiseks on tehtud suuri jõupingutusi. Suurema mõju linnade ja riikide energia jalajälje vähendamisele tagab see, kui ühistranspordist tehakse elujõulisem ja odavam alternatiiv.“

Victor, 26 toetusavaldust

„Sõiduki mass ja suurus mõjutavad otseselt sõiduki kütusekulu, soodustades fossiilkütuste ammendumist ja keskkonnareostust. Suurte linnamaasturitega ei kaasne mitte ainult suurem kütusekulu, mis avaldab suuremat mõju kliimamuutustele, vaid need süvendavad ka liiklusummikuid ja parkimisprobleeme tihedalt asustatud hoonestatud aladel. Käesolevaga tehakse ettepanek kaaluda linnamaasturite suurema maksustamise rakendamist või analüüsida nende kasutuspiiranguid hoonestatud aladel.“

MÕÕDE 4: TAASTUVENERGIA

Kodanike tõstatatud teema 4.1. Keskkonnahoidlikuma energia kasutamine

Teema ANALÜÜS

Kodanike jaoks näib olevat oluline mitmesuguste keskkonnahoidlike energiavahendite edendamine. See kehtib nii avaliku ruumi kui ka kodude puhul – päikeseenergia (võimalikult kiire päikesepaneelide paigaldamine, näiteks kodude katustele), hüdroenergia (elektrijaamade väljaarendamine, mis võimaldavad toota CO₂-neutraalset hüdroelektrienergiat), tuuleenergia (tuuleturbiinide ehitamise ja paigaldamise teel) edendamine ning lõppkokkuvõttes rohkemate tuumaelektrijaamade rajamine. Samuti leiti, et peame looma energia ümberjaotamise süsteemi, et vältida kadusid, ning et need, kellel puudub juurdepääs asjaomastele energiaallikatele, saaksid endiselt kasutada puhast energiat.

ARVAMUSTE näited

Hans-Werner, toetusavaldusi pole

„Energia on juba olemas ja seda saab maksimaalselt muundada. 2. Päikese- ja tuumaenergia on primaarenergia. Loodus ja inimene teevad sellest sekundaarenergia. Tuumaelektrijaamu ei tohi välja lülitada, ohutu energia kättesaadavus tuleb tagada.“

Ben, toetusavaldusi pole

„Peame loobuma taastumatust energiast ning minema üle puhtale energiale ja taastuenergiale, näiteks tuuleveskitele ja päikesepaneelidele. Tuuma- ja süsinikuenergia ei ole piisavalt puhas, et seda saaks lugeda heaks pikaajaliseks investeeringuks.“

Kodanike tõstatatud teema 4.2. Rahaliste vahendite eraldamine taastuenergia edendamiseks

Teema ANALÜÜS

Kodanike jaoks on oluline luua sihtotstarbelised rahalised vahendid taastuenergia arendamiseks, eelkõige maapiirkondades. Kodanikud leiavad, et taastuenergia on meie tulevik. Peetakse väga oluliseks, et kõikidel kodanikel, olenemata nende vahenditest, oleks sellele juurdepääs.

ARVAMUSTE näited

Andre, toetusavaldusi pole

„Maapiirkondades asuvates väiksemates küldes ja linnades saame taastuvenergiat kasutada vähesel määral kapitali ja arenguväljavaadete puudumise tõttu.“

Roberts, üks toetusavaldus

„Kestliku elektri tootmise jaoks rahastamine puudub. Puudub süsteem, mis võimaldaks rahalisi vahendeid saada otse ELilt, mitte absurdseid nõudeid esitavate kohalike omavalitsuste kaudu.“

Kodanike tõstatatud teema 4.3. Jäätmete korduskasutamine

Teema ANALÜÜS

Osalejad rõhutavad, et prügilate arvu vähendamiseks on oluline luua terviklik jäätmekäitlussüsteem. Seejärel saaks rakendada jäätmete energiakasutust, näiteks toidujäätmetest biogaasi tootmise teel.

ARVAMUSTE näited

Laura, üks toetusavaldus

„Peame keskenduma energiaallikatele, eelistades taastuvenergiat ja püüdes vähendada jäätmeid.“

Zeynep, toetusavaldusi pole

„Et vähendada prügilaid ELis, teen ettepaneku võtta kasutusele terviklik jäätmekäitlussüsteem, mis keskenduks ringlussevõtule ja kompostimisele. See süsteem hõlmaks stiimuleid ettevõtjatele ja kodumajapidamistele jäätmetekke vähendamiseks ning rangeid eeskirju prügilasse ladestamise kohta. Lisaks võib investeerimine uuenduslikes tehnoloogiatesse jäätmete energiaks muundamiseks veelgi vähendada prügilatesse sattuvate jäätmete kogust.“

MÕÕDE 5: TOETUS JA SUBSIIDIUMID

Kodanike tõstatatud teema 5.1. Subsiidiumide rakendamine ja rangete standardite jõustamine

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leiavad, et ametiasutused peavad kehtestama õigusnormid ja kohustused, mis stimuleerivad inimesi keskkonnahoidlikumalt ehitama (nt õigusnormid vanade hoonete renoveerimise soodustamiseks või uute hoonete ehitamise reguleerimiseks).

ARVAMUSTE näited

Matej, neli toetusavaldust

„Toetuste andmine vanemate pereelamute soojustamiseks ja ostmiseks ning hoonete põhjalikuks renoveerimiseks, mis võimaldaks kasutada taastavaid energiaallikaid ja tagaks tõhusama energiakasutuse.“

Monica, neli toetusavaldust

„Valitsused võivad enne 2030. aastat rakendada ka rangeid linnaplaneerimis- ja ehituseeskirju, millega tagatakse, et uusehitised ja vanade hoonete renoveerimine vastavad teatavatele energiatõhususe nõuetele. Need võivad hõlmata selliseid aspekte nagu asjakohane soojustus, energiatõhusad aknad, valgustus- ja küttesüsteemid. Lisaks on uusehitiste puhul võimalik rakendada nutisüsteemide kohustuslikku kasutuselevõttu ning keskkonnahoidlike hoonete suhtes võiksid kehtida väiksemad maksud.“

Kodanike tõstatatud teema 5.2. Vastutustundlikuma tarbimise edendamine

Teema ANALÜÜS

Kodanikud nõuavad *bonus-malus* süsteemi rakendamist, et soodustada tõhusamat tarbimist ja ära hoida liigset energiakasutust. Seda saaks eelkõige teha mõningate toodete (näiteks imporditavad kaubad või vanade ja saastavate autode kasutus) suurema maksustamise kaudu.

ARVAMUSTE näited

Arancha, üks toetusavaldus

„Lähtudes sellest, et me kõik oleme pühendunud kestlikkusele ja oma CO₂ jalajälje vähendamisele, küsin endalt, kuidas on kodanikel võimalik oma saastavaid sõidukeid muuta, kui sellega kaasnevad väga suured kulud ja abi napib?“

Fabio, kaks toetusavaldust

„Puu- ja köögiviljatootja, kes kasutab sama energiat nagu alkohoolsete jookide või sigarettide tootja, peaks maksma vähem, sest tema toode on ühiskonnale kasulikum, või teiste sõnadega, sellised tooted nagu sigaretid ja alkohol on kahjulikud.“

Kodanike tõstatatud teema 5.3. Investeeringute tegemine teistsuguse energiatarbimise edendamiseks

Teema ANALÜÜS

Kodanikud rõhutavad asjaolu, et ametiasutused peaksid inimesi innustama teistmoodi tarbima ja investeerima sel eesmärgil ökoloogilistesse algatustesse (nt paigaldama võimsad laadimiskohad uutesse ühiskondlikesse ja eraomandis olevatesse hoonetesse, et julgustada inimesi elektriautosid ostma).

ARVAMUSTE näited

Claude, viis toetusavaldust

„Praegu oleks uute eraomandis olevate ja ühiskondlike kinnisvararajatiste puhul oluline laadimisjaamade paigaldamine. Ametiasutused võiksid katta terminalide rajamise kulud või neid osaliselt subsideerida.“

Jose, üks toetusavaldus

„Tänapäeval kaasneb elektriauto ostmisega väljapääsmatu olukord. Enamikul meist puuduvad laadimisvõimalused. Hispaanias pargitakse autod avalikele teedele ja see muudab öise laadimise võimatuks. Nende sõidukite valik jätab palju soovida. Laadimine on aeglane ja kulukas, arvestades kuluvat aega ja reisimist.“

MÕÕDE 6: TAASTUVENERGIA TOOTMINE JA SALVESTAMINE

Kodanike tõstatatud teema 6.1. Taastuenergia kasutamise ja salvestamise parandamine

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leidsid, et tuleb saavutada suurem energiatõhusus; selleks on vaja õppida, kuidas toota energiat uutest allikatest, nagu liikumine (nt spordisaalides toodetava energia ärakasutamine) või elektriautod (päikeseenergia muundamiseks ette nähtud moodulite paigaldamine nende katustele). Samuti leiti, et peame õppima, kuidas energiat saaks dematerialiseeritud kujul paremini salvestada (näiteks akudes), selle asemel et rajada kulukat ja energiamahukat taristut.

ARVAMUSTE näited

Léo, kaks toetusavaldust

„Päikeselistes piirkondades tuleks sõidukitesse integreerida päikesemoodulid, et vähendada sõltuvust fossiilkütustest.“

Roelof, neli toetusavaldust

„Detsentraliseeritud energia salvestamine, näiteks vesinik, ammoniaak, kineetiline energia ja akud tagavad nii tehnilise kui ka strateegilise lahenduse (elektrikatkestuste puhul).“

MÕÕDE 7: SOLIDAARSUS

Kodanike tõstatatud teema 7.1. Kriisidele reageerimisel solidaarsuse ülesnäitamine

Teema ANALÜÜS

Ökoloogilisele kriisile tuleb kollektiivselt reageerida, mis tähendab, et ökoloogilised algatused ei oleks mõeldud üksnes teatud elanikkonnarühmadele, vaid need oleksid kõigile kättesaadavad. Kodanikud leidsid, et Euroopa Liit ja ametiasutused peavad toetama kõige vaesemaid ja nooremaid elanikkonnarühmi, et neil oleks juurdepääs kulukamatele ökoloogilistele algatustele (nt subsiidiumid päikesepaneelide paigaldamise edendamiseks, elektriautode ostmise, üliõpilaste elektriarvete vähendamine, kohandades elektrihindu tavaliste kodumajapidamiste omadega).

ARVAMUSTE näited

Effie, üks toetusavaldus

„Paljud (vaesemad) kodanikud on juba ära kasutanud kõik võimalikud säästumeetmed. EL peaks keskenduma vaeste ja keskmise suurusega kodumajapidamiste omatootmisele. Liikmesriikidele tuleks kehtestada ranged suunised kodumajapidamiste omatootmise prioriseerimiseks.“

Anthony, seitse toetusavaldust

„Energiatõhusus on osaliselt kogukonna ja kollektiivsete meetmete küsimus, mistõttu tõhususe ja hoonete energiatõhusaks renoveerimise edendamise peaks motiveerima kogukondi, mis läbi inimesed saaksid teha koostööd ja veenda teisi oma naabruses.“

MÕÕDE 8: KÜTE

Kodanike tõstatatud teema 8.1. Küttesüsteemide tõhusam kasutamine

Teema ANALÜÜS

Osalejate sõnul on oluline, et paremini kohaldataks kehtivaid eeskirju ja antaks soovitusi kütmise kohta. Sellega hoitaks ära ebatõhus küttesüsteemide kasutus, mis põhjustab ületarbimist (nt küttesüsteemide kasutust käsitlevad arvukad seadused, standardid ja soovitused on juba olemas ning need aitavad ennetada liigsuurte seadmete kasutamist, puudulikku hooldust või süsteemide juhtimist). Lisaks tundub olevat vajalik madala energiatarbega küttesüsteemide uuendamine (nt aero- ja geotermaalenergia, biomass).

ARVAMUSTE näited

Alin, kolm toetusavaldust

„Kogemused näitavad, et paljusid kütte- ja jahutussüsteeme kasutatakse ebatõhusalt, mis on tingitud nende liigsest suurusest, puudulikust hooldusest või juhtimisest. Kõige sagedamini saavutatakse ilma investeeringuid tegemata 10–15% energiasääst (olenemata kasutatavast energiast). Kuigi on olemas paljud mehhanismid (seadusandlikud ja normatiivsed vahendid, suunised, soovitused, konsulteerimised jms), ei rakendata neid süstemaatiliselt. Hakkame neid eeskirju nõuetekohaselt kohaldama!“

Ana Maria, neli toetusavaldust

„Tõhusama energiaklassiga seadmed. Taastuvenergiaga põhinevad küttesüsteemid: aero- ja geotermaalenergia, biomass.“

Kodanike tõstatatud teema 8.2. Kaugküttelahenduste rakendamine

Teema ANALÜÜS

Osalejad leiavad, et oluline on vähendada energiale tehtavaid kulusi, milleks tuleks rajada võimaluse korral kaugküttesüsteeme. See võimaldaks naabruskonna, linna või ulatuslikuma piirkonna kütmist (nt maa-aluste torude kasutamine kestliku kütte ja jahutuse tarbeks või katelde asendamine tõhusate soojuspumpadega).

ARVAMUSTE näited

Federico, üheksa toetusavaldust

„Rakendada võimaluse korral kaugküttelahendusi.“

Ingrid, toetusavaldusi pole

„Niisiis hõlmab fossiilkütustest loobumine õigepealt üleminekut soojuspumpadele, sealhulgas suurematele radiaatoritele, et alandada voolutemperatuuri ja parandada süsteemide juhtimist. 15 000 kWh maagaasi saab sel viisil taskukohaselt muundada 3200 kWh elektrienergiaks.“

MÕÕDE 9: VALGUSTUS

Kodanike tõstatatud teema 9.1. Valgustusega seotud harjumuste muutmine

Teema ANALÜÜS

Osalejad leidsid, et üldkasutatavate hoonete ja kodude energiatõhusust ja valgustust tuleb parandada. Seda saab teha lampide ja valgustussüsteemide paigaldus- ja kasutusviiside muutmise teel (nt vähese energiatarbega LED-valgustite või loomulikku valgust kasutada võimaldavate valgusluukide laialdane kasutuselevõtt). Muud näited, mida märgiti, on hõõglampide kasutamise lõpetamine ja öisel ajal avalikes kohtades valgustuse väljalülitamine elektri säästmiseks.

ARVAMUSTE näited

Ana Maria, neli toetusavaldust

„Kodudes tuleb parandada energiatõhusust ja valgustust – LED-lampide või loomulikku valgust rakendada võimaldavate valgusluukide kasutamine.“

Haoyue, toetusavaldusi pole

„Olen märganud, et avalikes kohtades põlevad tuled sageli pidevalt. Kutsun kõiki üles öösiti tulesid kustutama, et elektrit säästa.“

MÕÕDE 10: KESKKONNASÄÄSTLIKUD JA -HOIDLIKUD ALAD

Kodanike tõstatatud teema 10.1. Maastike säilitamine

1. Maastike säilitamine

Teema ANALÜÜS

Osalejad leiavad, et taastuenergia kasutuselevõttu on vaja jätkata. Siiski rõhutatakse, et seda tuleb teha viisil, mis ei mõjuta maastikke (nt tuuleturbiinide laialdane kasutuselevõtt).

ARVAMUSTE näited

Stefano, kaks toetusavaldust

„Energiasüsteemi ümberkujundamine on kliimamuutuste vastu võitlemisel hädavajalik. Energiasüsteemi ümberkujundamist ei saa siiski peale suruda. Tuule- ja päikeseenergiajaamade rajamist maastikule ei saa muuta kohustuslikuks seal, kus kodanikud ja linnad ei ole andnud sellise taristu rajamiseks heakskiitu. Oluline on järgida Århusi konventsiooni, mille osalised on Euroopa riigid ja Euroopa Liit.“

Kodanike tõstatatud teema 10.2. Rohelised linnad

Teema ANALÜÜS

Kodanikud leiavad, et tuleb rajada rohkemate haljasaladega linnu, vähendada temperatuuri ja võidelda seeläbi ülemaailmse soojenemise vastu (nt mõned linnad on otsustanud istutada palju puid, mis on võimaldanud neil kuumalainete ajal mõne kraadi võrra temperatuuri alandada), aga ka kasutada mõningaid kohti puude istutamiseks (nt linnades kasutuna seisvad katused).

ARVAMUSTE näited

Federico, üheksa toetusavaldust

„Kahandada märkimisväärselt betooni kasutamist linnatänavatel ja -aladel, istutades selle asemel muru ja puid, et vähendada linnade soojenemist ja jahutusseadmete kasutamist (eelkõige suvel).“

Charline, toetusavaldusi pole

„Soovin, et linnades oleks rohkem loodusalasid, kus saaks hingata ja näiteks CO₂ koguda ning mis pakuksid ka päikese eest varju.“

5. JÄRELDUS

Energiatõhusust käsitlev kodanike kaasamise platvorm oli oluline verstapost, mis võimaldas veebis **kodanike mitmekeelset kaasamist** Euroopa tasandil. Nagu eespool märgitud, on see konsultatsiooniperioodi jooksul (15. veebruarist kuni 31. maini 2024) märkimisväärselt parandanud arusaamist **kollektiivsest visioonist energiatõhususe suurendamise kohta** kogu ELis. Interneti teel esitatud arvamuste ühendamise kodanike paneelarutelude tulemustega on dialoogi rikastanud ning taganud, et lõplike seisukohtade kujundamisel on võetud arvesse erinevaid vaatenurki.

Kaasamisprotsess näitas, et **mitme põhimõõtme puhul osalejate seisukohad suuresti ühtisid**: teadlikkus, hoonete energiatõhusaks renoveerimine, liiklus ja liikuvus, taastuvenergia, toetus ja subsiidiumid, taastuvenergia tootmine ja salvestamine, solidaarsus, küte, valgustus ja rohealad. Kodanikud rõhutasid **praktiliste ja kogukonnapõhiste lahenduste** ning **süsteemsete muutuste** vajadust. Esilekerkinud põhiteemad on vajadus hoonete energiatõhusaks renoveerimise lihtsustatud menetluste järele, suuremad avaliku sektori investeeringud taastuvenergiasse ning elektritranspordi taristu laiendamine.

Kokkuvõttes ei hõlmanud käesolev konsultatsioon mitte üksnes Euroopa kodanikelt saadud paljusid erinevaid ideid ja ettepanekuid, vaid see **kinnitas ka vajadust ühtse ja tegutsemisele suunatud lähenemisviisi järele energiatõhususe valdkonnas**. On ilmne, et kuigi tehnoloogilised edusammud ja õigusraamistik on osalejate jaoks üliolulised, on kodanike kaasamine ja võimestamine pikaajaliste kestlikkuseesmärkide saavutamisel endiselt väga tähtis.

Oluline on rõhutada, et eespool käsitletud tulemusi ei saa lugeda representatiivseteks. Siiski väljendavad need ühelt poolt **uudseid ideid** ning teiselt poolt pakuvad **üldist arusaamist kodanike prioriteetidest ja võimaldavad neid tunnetada**. Kuna Euroopa liigub energiatõhususe valdkonnas edasi, võivad need teadmised aidata kaasa sellise poliitika kujundamisele, mille puhul lisaks tõhususele on tagatud ka **üldsuse laialdane toetus**. See kindlustaks, et üleminek energiatõhusamale Euroopale on kaasav ja kestlik.